

Iconische huizen in Nederland

Van Eesteren Museumwoning: bijzonder huis in een heel gewone buurt

Ver van het centrum van Amsterdam met zijn zeventiende-eeuwse grachtengordel staat, midden in de typische naoorlogse Amsterdamse buitenwijk Slotermeer, een bijzonder huis uit 1952: de museumwoning van het Van Eesteren Museum. In de woning komt de sfeer van jaren 50 weer helemaal terug: multifunctionele en strakke meubelen, nieuwe hygiënische materialen, maar ook het verwarmen met een kolenkachel, telefoneren met 'een groot bakelieten geval' en koken in een voor die tijd ultramoderne Bruynzeelkeuken.

Tekst | Jorn Konijn

De museumwoning is onderdeel van het Van Eesteren Museum dat sinds 2017 gehuisvest is in een nieuw paviljoen aan de Sloterplas op zo'n tien minuten lopen van de museumwoning. Het museum vertelt een breed en actueel verhaal over stedenbouw vanuit de geschiedenis van de stadsuitbreidingen en de stedenbouwkundige Cornelis van Eesteren (1897-1988). Cornelis van Eesteren was lid van de beweging 'De Stijl' met collega's als Piet Mondriaan, Wim Rietveld, Theo van Doesburg en J.J.P. Oud. Geïnspireerd door de modernisten Tony Garnier, Le Corbusier en Walter Gropius ontwikkelde hij in 1935 het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) dat de woonbehoefte van de bevolking tot het jaar 2000 moest kunnen faciliteren.

Het museum staat in Amsterdam Nieuw-West, de grootste naoorlogse uitbreidingswijk van Amsterdam. Nieuw-West maakte onderdeel uit van het AUP. Het plan moest Amsterdam voorbereiden op een groei tot een miljoen inwoners. Stedenbouwkundigen Cornelis van Eesteren en Jakoba Mulder (1900-1988) stonden aan de basis van het plan, waarin 'licht, lucht en ruimte' het devies was. Het wooncomplex, waar de museumwoning in gesitueerd is, is ontworpen door Nielsen, Spruit & Van de Kuilen Architecten.

Jorn Konijn is sinds juni 2022 directeur van het Van Eesteren Museum. Hij werkte als hoofdprogrammeur bij de Dutch Design Week, als curator bij EYE Filmmuseum en het Nederlands Architectuurinstituut en deed bestuurlijke ervaring op bij de Raad voor Cultuur en het Brabant C Cultuurfonds. Zijn aantreden valt samen met de start van de manifestatie over 20 jaar stedelijke vernieuwing in Nieuw-West, getiteld 'SuperWest'.

JORN KONIJN

*De bloemetjesgordijnen
en de tapijten op tafel
gingen de deur uit*

Nieuw-West

Tegenwoordig maakt het stadsdeel Nieuw-West voortdurend een transitie door. In de jaren 90 werd het stadsdeel door de landelijke media betiteld als 'de slechtste wijk van Nederland', een reputatie die het in de afgelopen jaren van zich af heeft weten te schudden. Hoewel de wijk nog steeds in leefbaarheid achterblijft, ontwikkelt Nieuw-West zich inmiddels in razend tempo door renovatie, transformatie of nieuwbouw. En aangezien de huur- en koopprijzen in de centraal gelegen stadsdelen vrijwel niet meer te betalen zijn, verhuizen veel Amsterdammers naar dit stadsdeel; net zoals de nieuwe bewoners van de hoofdstad. Nieuw-West is één van de weinige plekken waar je nog wél betaalbaar kunt wonen. Het is het grootste én jongste stadsdeel van de gemeente met 145.000 inwoners (evenveel als de stad Amersfoort) waar 70% van de bewoners een migratieachtergrond heeft.

Goed Wonen

Het Van Eesteren Museum werd in 2010 opgericht als buitenmuseum met een gevarieerd programma aan activiteiten en evenementen. Eind 2017 verhuisde het Van Eesteren Museum naar een nieuw paviljoen aan de Sloterplas. Deze locatie werd in 1939 al door Cornelis van Eesteren aangewezen als een plek voor een mogelijk paviljoen; met de totstandkoming van

het paviljoen werd zijn idee realiteit. Al in 2012 kreeg het museum de beschikking over een museumwoning die ingericht werd volgens de principes van de *Stichting Goed Wonen* uit de jaren 50 van de twintigste eeuw.

In die jaren kwam er een nieuwe beweging van wonen op gang, waarvan de principes bij de *Stichting Goed Wonen* vastgelegd werden. Geen donkere en zware eikenhouten en gestoffeerde meubelen, maar licht geconstrueerde functionele ontwerpen, gebaseerd op de ideeën van ergonomie voor de huisvrouw. De bloemetjesgordijnen en de tapijten op tafel gingen de deur uit. 'Licht, lucht en ruimte' kwamen ervoor in de plaats. Idealistische architecten, ontwerpers en fabrikanten streefden na de Tweede Wereldoorlog naar een woninginrichting waarin ieder gezinlid zich optimaal kon ontplooiën. Bekende producenten uit die tijd, zoals Bruynzeel, Auping, Gispen, Spectrum, De Ploeg, Fris Edam en Gero, kregen het zogeheten 'Goed Wonen keurmerk'. De stichting ging van de gedachte uit dat het maatschappelijk ideaal van een nieuwe samenleving te bereiken viel door middel van goede ontwerpen en architectuur: *'goede smaak is een kwestie van opvoeding'*. Hoewel die overtuiging in de praktijk niet altijd werkte, heeft het gedachtegoed van Goed Wonen veel designklassiekers opgeleverd.

Licht, lucht en ruimte was het devies

Het interieur van de museumwoning is ingericht naar het gedachtegoed van Goed Wonen. Alle meubelen in het interieur – van Tomado-boekenrekken tot aan de kleurrijke serviezen – werden door buurtbewoners aan het museum geschonken. Bezoekers kunnen alles aanraken, overal kijken en voelen hoe het was om in een huis te wonen, waarin men leerde te leven volgens de ideeën van het functionalisme en het moderne huishouden in 1952, toen het huis gebouwd werd. Aan de hand van verschillende van die klassiekers zijn in de woning de uitgangspunten van Stichting Goed Wonen te zien, bijvoorbeeld aan de efficiënt uitgedachte plattegrond, de uitschuifbare snijplank, de functionele kastindeling, de pannen die ook als dekschaal konden dienen en de bank die uit te klappen is tot slaapbank. De Van Eesteren Museumwoning in Slotermeer is in oktober 2012, precies 60 jaar na het ontstaan van de wijk, voor het publiek geopend. Samen met woningcorporatie de Alliantie is de woning in de originele staat teruggebracht.

Museumwoning als testlab

De museumwoning is een belangrijk onderdeel van het Van Eesteren Museum. Om de woning niet in de tijd te laten bevriezen, start het museum dit jaar met een nieuw programma waarin de museumwoning als testlab gebruikt wordt. Driemaal per jaar krijgt een ontwerper, architect of conservator de kans om een installatie in de woning te maken. Door de confrontatie met een actueel ontwerp wordt de hedendaagse ontwerpwereld de museumwoning binnengehaald. Het activeren van de museumwoning concentreert zich steeds rond één element uit de woning. Dit element wordt door een ontwerper, architect of conservator geanalyseerd, geïnterpreteerd en door middel van een interventie naar het heden vertaald. In 2023 richt het museum zich op drie elementen uit de woning: de boekenkast, het textiel, de bordspellen en het speelgoed. De gratis tentoonstelling in het paviljoen vertelt over Van Eesteren en de manier waarop hij zijn visie op de stedelijke ontwikkeling in Amsterdam Nieuw-West realiseerde. Het Van Eesteren Museum biedt ook een begeleide wandeling in de buurt aan. ■

De Van Eesteren Museumwoning is lid van Iconic Houses en kan op afspraak bezocht worden. www.iconichouses.org

Filmavond 26 januari

Iconic Houses maakte een film over de ontwikkelingen van de Nederlandse woonarchitectuur in de twintigste eeuw: *'Pioniers van het moderne Nederlandse woonhuis'*. Kijk mee op donderdag 26 januari als de film in Amsterdamse School Museum Het Schip te zien is. Tickets zijn te verkrijgen via www.hetschip.nl/iconic-houses-filmavond of stream de film thuis via www.iconichouses.org/shop

Stedenbouwkundigen Jakoba Mulder en Cornelis van Eesteren.

Foto Monique van Dongen